

Gestió d'entitats no lucratives

Aspectes jurídics i de gestió del
voluntariat

Índex

Introducció	3
Normativa aplicable	3
Concepte de voluntariat	5
Diferències entre la relació laboral i de voluntariat	6
Concepte d'entitat de voluntariat	6
Carta del Voluntariat de Catalunya	8
Drets i deures del voluntari	8
Àmbits d'intervenció del voluntariat	9
Acord o compromís de voluntariat	11
Llibre o registre dels voluntaris	11
Contractació assegurances	11
Cens d'entitats del voluntariat de Catalunya	13
El projecte de voluntariat	14
Reptes del Voluntariat	15
Any Europeu del Voluntariat	16
Model de document de compromís entre l'entitat i el voluntari	17

Aspectes jurídics i de gestió del voluntariat

Introducció

Aquest document es centra en conèixer el marc normatiu que regula la **participació del voluntariat dins de les entitats**, analitzant les principals disposicions normatives que el regulen.

Dins d'aquest àmbit, cal tenir en compte diferents aspectes com ara la definició legal, la diferenciació amb d'altres figures, la necessitat d'un pla de formació, la participació del voluntari dins de l'entitat, l'obligació de contractar una assegurança d'accidents i de responsabilitat civil, etc.

La regulació del voluntariat per part de les administracions públiques té la finalitat de **promoure i de facilitar la participació solidària dels ciutadans en activitats d'interès general** i de regular, també, les relacions que es donen entre les entitats de voluntariat i els voluntaris.

L'acció voluntària ha constituït un element essencial en la configuració de Catalunya i en aquest sentit, **l'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix, al seu article 166, la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de voluntariat.**

Aquesta competència inclou la definició de l'activitat i la regulació i promoció de les actuacions destinades a la solidaritat i a l'acció voluntària que s'executin individualment o per mitjà d'institucions públiques o privades.

La important tradició associativa i de voluntariat catalana situa a Catalunya a nivells associatius europeus amb **més de 45.000 associacions** i al voltant de **600.000 persones voluntàries**.

L'acció voluntària s'ha convertit avui dia en un dels **instruments bàsics d'actuació de la societat civil en l'àmbit social** i, com a conseqüència d'això, reclama un paper més actiu que es tradueix en l'exigència de més participació en el disseny i l'execució de les polítiques públiques socials.

Normativa aplicable

A Catalunya, el voluntariat es va regular per **la Llei 25/1991**, per la qual es va crear l'Institut Català del Voluntariat (incavol).

L'any 2004, la **Llei 7/2004**, de 16 de juliol, de mesures fiscals i administratives suprimeix l'Incavol i assigna els objectius i les funcions que li havien estat atribuïts al **Departament de Benestar i Família**.

L'any 1996, el Parlament de Catalunya va adoptar la "**Carta del Voluntariat de Catalunya**" mitjançant la Resolució 98/V, de 29 de maig. La Carta és un document que està **vigent actualment** i que garanteix els drets i els deures del voluntaris dins de les organitzacions

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya al seu article 166, estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de voluntariat, que inclou, en tot cas, la definició de l'activitat i la regulació i promoció de les actuacions destinades a la solidaritat i a l'acció voluntària que s'executin individualment o per mitjà d'institucions públiques o privades.

Tot i aquesta referència expressa, **Catalunya** és una de les poques comunitats que actualment **no disposa d'una llei de voluntariat pròpia**.

A nivell estatal la norma bàsica es la **Llei 6/1996, de 15 de gener, del Voluntariat**. Aquesta normativa és també d'aplicació a Catalunya després d'haver estat derogada la Llei 25/1991.

Ni en l'àmbit internacional ni en l'europeu existeixen lleis específiques sobre el voluntariat, principalment per causa de la **diferent naturalesa que el voluntariat té als diferents països**.

De fet una de les principals dificultats que es troba en el voluntariat és **l'absència d'un marc legal i un tractament del voluntariat uniforme a tots els països, si més no, dins dels de la Unió Europea**.

A continuació fem relació d'algunes de les principals normatives de consulta:

Normativa Internacional sobre el Voluntariat

- **Carta Europea del Voluntariat** a proposta de Volunteurope de 1980.

- **Resolució de 16 de desembre de 1983**, del Parlament Europeu, sobre voluntariat, reconeix que el voluntariat és una activitat d'interès general.
- **Recomanació (85) 9 e 21 del Consell de Ministres de juny de 1985** sobre el treball voluntari en activitats d'acció social.
- Recomanació de 13 de juny de 1985 sobre la protecció social dels voluntaris per al desenvolupament.
- **Resolució de 19 de febrer de 1986 de l'Assemblea General de les Nacions Unides**, que estableix el dia 5 de desembre com el "Dia Internacional del Voluntariat per un Desenvolupament Econòmic i Social".
- **Decisió 89/457 de 18 de juliol de 1989** en la qual es destaca l'acció voluntària com a mitjà d'atenció i integració de les persones menys afavorides.
- **Declaració Universal sobre el Voluntariat** de 14 de setembre 1990.
- Conclusions del **IV Congrés Europeu del Voluntariat** (EUROVOL 91)
- **Declaració de 20 de juliol de 1998**, conjunta del Parlament Europeu i del Consell de Ministres de la Unió Europea de creació del servei de voluntariat per a joves.
- **Resolució 56/38 de 5 de desembre de 2001 de l'Assemblea General de les Nacions Unides**, que estableix les recomanacions sobre les formes en què els governs i el sistema de les Nacions Unides poden ajudar el voluntariat.
- **Dictamen de 20 de març del 2002 del Comitè Econòmic i Social**.
- Decisió del Consell de 27 de novembre de 2009 declarant el 2011 com a **Any Europeu del Voluntariat**.

Normativa estatal sobre el Voluntariat

La Constitució espanyola imposa als poders públics l'obligació de facilitar la participació de la ciutadania a la vida política, econòmica, cultural i social (art. 9.2) i reconeix el dret d'associació (art.22) i de fundació (art. 33).

La normativa bàsica estatal és la **Llei 6/1996 de 15 de gener, del Voluntariat**, comentada anteriorment, però n'hi ha d'altres com ara la **Llei 12/1982, de 7 d'abril, d'Integració Social dels minusvàlids, o la Llei 2/1985 de Protecció Civil**.

Plans de voluntariat

Per tal de fomentar i establir les seves prioritats envers el voluntariat, **les administracions públiques fan servir el Plans de Voluntariat**, que són un conjunt d'accions i eines, objectius i actuacions que marquen les pautes de les polítiques públiques i les seves línies estratègiques.

A Catalunya, l'any 2002 i com a conseqüència del 2n Congrés d'Associacionisme i Voluntariat es va acordar l'elaboració d'un Pla nacional que va concretar-se a l'any 2008.

El **Pla nacional de l'associacionisme i el voluntariat, aprovat l'any 2008**, determina els eixos, les línies estratègiques, els objectius i les mesures sobre l'associacionisme i el voluntariat que es duran a terme des de la Generalitat en els propers anys i que giren al voltant de tres eixos:

- **L'eix de les persones** es basa en la formació del voluntariat; en la captació, incorporació i fidelització de les persones voluntàries, i en la promoció del voluntariat.
- **L'eix de les entitats**, comprèn el finançament de les entitats; les estructures organitzatives, els òrgans de govern, la qualitat i l'avaluació; la rendició de comptes; la relació entre persones voluntàries i remunerades; els criteris de gestió dels equips humans; la participació de les entitats; la col·laboració i treball en xarxa; el nou marc de relacions amb l'Administració, i la relació entre entitats del voluntariat i empreses.
- **L'eix de la societat** consta de l'equitat, la justícia social i les necessitats socials emergents; el paper dels valors de la comunitat; la solidaritat, sostenibilitat i foment de la convivència, i la democràcia participativa.

Concepte de voluntariat

D'acord amb la llei estatal 6/1996, del Voluntariat, **s'entén per voluntariat el conjunt d'activitats d'interès general, dutes a terme per persones físiques de forma lliure, altruista i solidària**, a través d'organitzacions privades o públiques i d'acord amb programes o projectes concrets, i sempre que **no es realitzin en virtut d'una relació laboral**, funcional, mercantil o qualsevol altra retribuïda.

La ja derogada llei catalana 25/1991, per la qual es va crear l'Institut Català del Voluntariat realitzava la següent definició del voluntariat:

El conjunt de les persones que efectuen una prestació voluntària i lliure de serveis cívics o socials, sense contraprestació econòmica, dins el marc d'una organització estable i democràtica que comporti un compromís d'actuació a favor de la societat i de la persona.

D'aquestes dues definicions es poden treure quins són els **principals elements** que defineixen el que significa ser voluntari:

- Cal que realitzi per part d'una **pluralitat de persones**, la qual cosa significa implícitament la necessitat d'organització i d'una estructura. Ha de ser, per tant, una actuació coordinada amb les altres persones que conformen l'organització.
- Es tracta d'una actuació que s'ha de prestar **de manera voluntària i lliure** sense que tingui la seva causa en una obligació personal o en un deure jurídic.
- Que es porti a terme **de forma altruista i gratuïta, sense contraprestació econòmica**. El voluntari té l'obligació de rebutjar qualsevol contraprestació econòmica o material que li pugui ser oferta per part beneficiari o per tercers en virtut de la seva actuació però sí que té el dret a que li siguin reemborsades aquelles despeses ocasionades per l'exercici de l'activitat voluntària. Si hi hagués compensació econòmica estaríem

- parlant d'una relació laboral, funcional o mercantil però mai d'una relació de voluntariat.
- Que es realitzi dins del marc d'una **organització estable i democràtica** constituïda legalment: la normativa estatal diu que pot tractar-se d'una organització privada o pública.
- Que es realitzi d'acord amb **programes o projectes concrets**.
- I amb un **compromís d'actuació** que s'estableix per pròpia voluntat i des de la seva plena llibertat.
- Cal que es desenvolupin **activitats d'interès general**, és a dir, activitats **a favor de la societat i la persona, mai a favor o en benefici propis**. La llei estatal de voluntariat enumera quines són aquelles actuacions que considera com activitats d'interès general: activitats assistencials, de serveis socials, cíviques, educatives, culturals, científiques, esportives, sanitàries, de cooperació al desenvolupament, de defensa del medi ambient, de defensa de l'economia, de recerca, de promoció del voluntariat i qualsevol altra activitat de naturalesa anàloga.

D'acord amb aquests elements definitoris, **queden fora**, per tant, **de la definició de voluntariat**, les següents actuacions:

- Les actuacions voluntàries aïllades i esporàdiques.
- Les actuacions voluntàries prestades al marge d'organitzacions públiques o privades sense ànim de lucre.
- Les actuacions voluntàries executades per raons familiars, d'amistat o bon veïnatge.
- Les relacions retribuïdes laborals, mercantils o funcionals.

Diferències entre la relació laboral i de voluntariat

Algunes de les característiques que es donen en una relació de voluntariat són les mateixes que es donen en una relació laboral contractual, per la qual cosa cal fer especial èmfasi en diferenciar ambdues figures.

Les característiques comunes a totes dues relacions són les següents:

- **Voluntarietat.**
- **Alienitat:** el treball no es realitza per compte propi sinó que es fa per a una entitat o una empresa amb mitjans de producció aliens.
- **Dependència o jerarquia:** malgrat que no existeix contracte de treball, el voluntari ha de seguir unes directrius i forma part d'una jerarquia en què ha acceptat entrar.

L'element essencial que diferencia totes dues figures és la de la **retribució econòmica**. Aquest fet diferenciador és vital perquè la relació sigui considerada com laboral o de voluntariat. **A les relacions de voluntariat es produeix una total absència de retribució econòmica.**

Aquest element no pot donar-se en cap cas dins d'una relació de voluntariat, tot i que cal matisar que per retribució s'ha d'entendre el fet de retribuir la feina prestada, per la qual cosa sí que **es poden compensar les despeses justificades** que el voluntari hagi tingut en l'exercici de la seva activitat, però mai no es poden pagar quantitats que no siguin despeses reals. Queda per tant prohibida qualsevol retribució, encara que sigui "simbòlica".

És necessari insistir molt en aquest apartat, ja que una retribució periòdica a un voluntari, per petita que sigui, que no es pugui justificar documentalment com a despeses del voluntari en el desenvolupament de la seva activitat **és una anomalia que pot convertir automàticament la relació en una relació laboral** -malgrat que voluntari i l'entitat creguin i estiguin

convençuts que es tracta d'una relació de voluntariat- i **comportar greus sancions per a l'entitat.**

Davant d'una possible inspecció laboral, els elements que ens haurien de servir per **poder acreditar que es tracta d'una relació de voluntariat** i no d'una actuació desenvolupada dins d'una relació laboral són els següents:

- **Absència de remuneració** en el cas de l'acció de voluntariat.
- Inscripció dins del **llibre registre dels voluntaris** de l'entitat.
- Signatura del **compromís de voluntariat** on ha de constar expressament el caràcter altruista de la relació.
- Inclusió dins de la **pòlissa d'assegurances** pels voluntaris.

Concepte d'entitat de voluntariat

La **lleï catalana 25/1991**, definia les entitats de voluntariat com aquella entitat que té per objectiu de treballar per als altres en la millora de la qualitat de vida, que és integrada majoritàriament per voluntaris i que constitueix una organització autònoma sense afany de lucre.

Per la seva banda, **lleï estatal 6/1996** de voluntariat defineix les entitats de voluntariat com aquelles entitats sense ànim de lucre que estan legalment constituïdes amb personalitat jurídica pròpia i que desenvolupen programes en el marc d'activitats d'interès general.

A partir dels drets reconeguts als voluntaris, es poden deduir d'una manera clara **quines són les obligacions que han de complir les organitzacions**. La normativa reconeix de manera expressa les següents obligacions:

- **Absència d'ànim de lucre i caràcter gratuït** de les actuacions de voluntariat.
- No **substitució de treball remunerat** per una relació de voluntariat .

- Complir els **compromisos adquirits amb els voluntaris** a l'acord d'incorporació a l'organització.
- Acreditar la **subscripció d'una pòlissa d'assegurança**, adequada a les característiques i circumstàncies de l'activitat duta a terme pels voluntaris, que els cobreixi dels riscos derivats de l'activitat que duen a terme com a voluntaris així com també dels danys que, involuntàriament, puguin ocasionar a tercers per raó de la seva activitat, és a dir, **una assegurança d'accidents i malalties**.
A diferència del que es regula a la normativa estatal, a Catalunya les entitats de voluntariat han de tenir contractada una assegurança de responsabilitat civil pels voluntaris.
- **Cobrir les despeses derivades de la prestació del servei** i dotar els voluntaris dels mitjans adequats per al compliment de les seves tasques.
- Establir els **sistemes interns d'informació**, orientació i suport adequats per a la realització de les tasques que siguin encomanades als voluntaris.
- Proporcionar als voluntaris la **formació** necessària per al desenvolupament correcte de les activitats.
- Garantir als voluntaris la realització de les seves activitats en les degudes **condicions de seguretat i higiene** en funció de la naturalesa i les característiques d'aquelles.
- Facilitar al voluntari una **acreditació que l'habiliti i identifiqui** per a l'exercici de la seva activitat.
- Garantir que el voluntari és **tractat sense cap tipus de discriminació** i garantir la seva **participació activa dins de l'entitat**. En aquest sentit, la Llei 4/2008, del Llibre tercer del Codi civil de Catalunya obliga aquelles associacions en què col·laboren voluntaris a regular de forma expressa en els seus estatuts quins són els mecanismes de participació dels voluntaris dins de l'organització.
- Expedir als voluntaris un **certificat que acrediti els serveis prestats**.
- Portar un llibre o **registre amb una relació actualitzada dels voluntaris** i amb una descripció mínima de la tasca que fan i llur capacitat específica, si en tenen.

La forma jurídica de les entitats de voluntariat

La forma jurídica de les entitats de voluntariat és una qüestió que es tracta de manera diferent a les diverses normatives de l'estat.

La **Llei estatal 6/1996** admet com a possibilitat que les actuacions voluntàries es desenvolupin a través d'**organitzacions tant privades com a públiques**. La llei obre la possibilitat tant a les associacions i fundacions com a les diferents administracions públiques, principalment ajuntaments i entitats de dret públic sense ànim de lucre.

Tot i aquesta possibilitat expressament admesa per la llei estatal cal tenir en compte el següent:

- **Criteri de preferència, a nivell estatal, per les entitats no lucratives:** la llei estatal regula que la participació dels voluntaris amb l'Administració es prestarà de manera preferent a través de convenis o acords de col·laboració amb entitats no lucratives privades.
- **Recomanació de la Generalitat envers les entitats no lucratives:** a Catalunya, tot i no disposar d'una llei de voluntariat específica, el Servei de Promoció de l'Associacionisme i el Voluntariat manté una recomanació constant segons a qual les actuacions de voluntariat només s'haurien de desenvolupar a través d'organitzacions privades no lucratives.

Carta del Voluntariat de Catalunya

La **Carta del Voluntariat de Catalunya** va ser reconeguda pel Parlament de Catalunya en la seva **Resolució 98/V**, de 29 de maig de 1996.

El **I Congrés Català del Voluntariat**, reunit a Barcelona el 29 d'octubre de 1995, inspirant-se, entre altres, en les recomanacions del Consell d'Europa i del Parlament Europeu sobre Voluntariat, en la Carta Europea per als Voluntaris proposada per Volonteuropa i en la Declaració Universal sobre el Voluntariat proclamada al Congrés Mundial per iniciativa de la IAVE, **considera**:

- Que el voluntariat és una **manifestació solidària** que es canalitza per mitjà d'**entitats sense afany de lucre**.
- Que **tots els ciutadans tenen dret d'organitzar-se i contribuir**, d'acord amb llurs preferències i capacitats, a la tasca que realitza el voluntariat.
- Que el compromís d'actuació que suposa el voluntariat es fonamenta en una **decisió lliure i personal** motivada per principis de solidaritat i altruisme.
- Que el voluntariat contribueix a un **desenvolupament social del nostre entorn** i del món, més just, solidari, equilibrat, pacífic i respectuós amb el medi mitjançant la participació dels ciutadans en la vida de les societats.
- Que el voluntariat **estimula la responsabilitat social dels ciutadans** i contribueix a la **resolució de les necessitats socials**.
- Que el voluntariat fonamenta la seva acció en els **principis d'associació i participació democràtica, respecte a la dignitat, igualtat i llibertat de la persona**.

Dins d'aquesta carta es recullen també quins són els principals drets i deures de la persona voluntària i

per tant, també els drets i deures de les organitzacions on desenvolupen la seva tasca de voluntariat.

Drets i deures del voluntari

La Carta del Voluntariat de Catalunya reconeix els següents drets i deures per a les persones que realitzen tasques de voluntariat.

Drets de la persona voluntària

1. Obtenir **informació** de l'entitat on col·labora, sobre el funcionament, les finalitats i les seves activitats, suport en el desenvolupament de l'acció voluntària i mitjans per poder exercitar-la convenientment.
2. Rebre la **formació** necessària per al desenvolupament de l'activitat.
3. Ser **tractat sense discriminació** i amb tot respecte a la seva condició i creences.
4. **Gaudir d'acreditació** suficient com a voluntari/ària davant de tercers i obtenir **certificació de la seva participació** en els programes.
5. **Participar activament** en l'elaboració, planificació, execució i avaluació dels programes i activitats on col·labori, amb el reconeixement social de la seva activitat.
6. **Ser coberts dels riscos** derivats de l'activitat que du a terme com a voluntari i dels danys que, involuntàriament, podria causar a tercers per raó de la seva activitat.
7. Rescabalar-se, si ho vol, de les **despeses** que li pugui ocasionar l'activitat voluntària.
8. **Acordar lliurement les condicions de la seva acció voluntària** i el compromís de les tasques definides conjuntament, el temps i horari que hi podrà esmerçar i les responsabilitats acceptades per cadascú.

Deures de la persona voluntària

1. **Cooperar en la consecució dels objectius del programa** on participi per al compliment dels compromisos adquirits dins de l'organització.
2. **Realitzar l'activitat** a què s'ha compromès amb responsabilitat, bona fe i gratuïtat, donant **suport**

- de manera activa a la seva entitat i respectant les normes internes de funcionament.
3. **Observar les mesures de seguretat i higiene** reglamentades i aquelles que siguin adoptades per l'entitat.
  4. **Rebutjar qualsevol contraprestació econòmica o material** que li pugui ser oferta pel beneficiari o per tercers en virtut de la seva actuació.
  5. **Mantenir la confidencialitat**, sense perjudici dels drets de la persona, de les informacions rebudes i conegudes en el desenvolupament de la seva activitat, tant respecte dels beneficiaris com de l'entitat.
  6. **En cas de renúncia**, notificar-la amb antelació o continuar l'activitat fins que puguin adoptar-se les mesures necessàries per evitar perjudicis greus al servei.

Àmbits d'intervenció del voluntariat

Els àmbits d'intervenció del voluntariat poden ser molt diversos. D'acord amb el manual del Curs d'Iniciació al Voluntariat que forma part del Pla de Formació del Voluntariat de Catalunya, els diferents àmbits es poden agrupar en **cinc àrees principals de voluntariat**: el social, el comunitari, el cultural, el ambiental i el de cooperació internacional (informació provinent de www.voluntariat.org).

Voluntariat social

Implica la intervenció per a les persones **contra la marginació i per la defensa dels drets humans bàsics** (hospitals; presons; disminuïts físics, psíquics i sensorials; menors; malalties infeccioses i emergents com ara la sida, etc.).

És el més nombrós a Catalunya, i agrupa les actuacions adreçades a les persones o col·lectius amb dificultats per a la seva plena integració i desenvolupament social. Les actuacions s'adrecen als

col·lectius de persones amb discapacitat, malalts, persones en situació de pobresa i risc social, persones grans, persones immigrants, persones en situació de vulnerabilitat, etc. Els tipus d'activitat es de suport, assistencial, preventiva, segons l'usuari concret al qual s'adreça.

Els destinataris són persones o col·lectius que, de manera temporal o permanent, presenten necessitats que dificulten la seva plena integració i desenvolupament en l'entorn social.

Fa referència bàsicament a intervencions de tipus assistencial, preventiu, terapèutic i de suport.

Les entitats incloses en aquest àmbit treballen en col·lectius com:

- Persones amb toxicomania.
- Persones i/o col·lectius en situació de risc social.
- Gent gran.
- Persones malaltes temporals, de llarga durada o terminals.
- Persones nouvingudes i refugiats.
- Persones en situació de pobresa i marginació.
- Persones amb discapacitat física, sensorial i psíquica.
- Col·lectius en situació de vulnerabilitat.

Voluntariat comunitari

És aquell voluntariat que es realitza en benefici de la comunitat relacionat amb el món local. Dins d'aquest apartat es troben els centres o esplais de lleure, els casals d'avis, associacions de veïns, centres comunitaris, associacions esportives, etc.

El voluntariat comunitari està constituït pel conjunt d'intervencions de caràcter civico comunitàries que tenen com a objecte principal **la promoció de la participació i de la vida associativa**. Realitzen **una dinamització de l'entorn sociocultural i faciliten canals de desenvolupament i d'integració de les persones a la vida social**, a través de models educatius i participatius diferents.

En la majoria de casos, són models d'intervenció que, a través de mètodes i models educatius diferents,

reforcen les estructures de pertinença als pobles i barris del país, i ajuden a crear-hi un teixit humà que dóna una dimensió més humana i propera de les relacions de veïnatge i ciutadania.

- Centres comunitaris.
- Entitats d'educació en el lleure.
- Moviment veïnal.
- Moviments de sensibilització.
- Clubs esportius.
- Protecció civil.

El voluntariat de protecció civil es regula de forma específica en el Decret 27/2001, de 23 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de les associacions del voluntariat de protecció civil de Catalunya.

Voluntariat Cultural

És aquell voluntariat relacionat de forma directa amb la **cultura**: teatre, cinema, dansa, música, escriptura, fotografia, etc.

Agrupa les actuacions l'objecte de les quals és el **fet cultural del país**. L'objecte de l'acció de les entitats d'aquest àmbit és la cultura popular i tradicional, la investigació i les ciències, la dinamització, difusió i defensa del patrimoni cultural i la dinamització de la producció cultural o artística.

El voluntari pot fer accions en les quals estableix **una relació de tipus formatiu, de transmissió de continguts i habilitats**, fent xerrades, conferències i tertúlies, cursos, monitoratge de turisme cultural, de museus, exposicions, centres culturals, realització de determinats tallers, etc.

Aquest àmbit del voluntariat cultural està regulat a l'**Ordre de 9 d'Octubre de 1995 de Voluntariat Cultural**, que defineix com a **associacions de voluntariat cultural** aquelles que tenen entre les seves finalitats la realització, sense afany de lucre, d'activitats culturals amb voluntaris.

Voluntariat Mediambiental

Són el conjunt d'actuacions en les quals l'objecte de l'acció és l'**entorn natural i el medi ambient en un sentit ampli**. Les activitats més freqüents són de protecció, sensibilització per a la prevenció, creació de consciència i millora.

Dins d'aquest àmbit es troben les entitats de defensa del patrimoni natural, grups d'educació i sostenibilitat ambiental, associacions ecologistes, moviments excursionistes, etc.

Es treballa amb diversos tipus d'entitats:

- Grups naturalistes i de defensa del patrimoni natural.
- Grups de sensibilització i de creació de consciència (associacions ecologistes).
- Grups d'educació ambiental.
- Grups de reflexió i opinió ambiental.
- Associacions per a la preservació del medi natural i urbà, defensa contra el soroll, contra la pol·lució, etc.
- Associacions de protecció d'animals i de plantes (associacions d'espais verds).

També dins d'aquest àmbit destaquen, pel seu especial funcionament i vinculació, les **Agrupacions de defensa forestal-Voluntaris forestals** que, per la seva vinculació a aspectes relacionats amb polítiques entre la seguretat i la protecció ambiental, tenen –com en el cas de la protecció civil– **normativa pròpia de regulació del voluntariat** (Ordre de 10 de juny de 1988 per la qual s'aprova el Reglament de les unitats de voluntaris forestals de Catalunya).

Voluntariat cooperació internacional

Troben en aquest àmbit **les actuacions a favor d'altres països, especialment del Tercer món**, en una línia de cooperació internacional mitjançant l'educació per al desenvolupament i mitjançant la promoció d'hàbits de comerç just i responsable i sensibilització de la població per a una consciència de justícia social més enllà del propi país.

En aquest àmbit es situen les entitats que porten a terme actuacions a favor d'altres països en una línia de cooperació internacional mitjançant l'educació per al desenvolupament, intercanvis, projectes al Tercer món, camps de treball, accions d'emergència...

Dins l'àmbit del voluntariat de cooperació internacional es troben també **els voluntaris europeus per al desenvolupament (VED)** i **els voluntaris de les Nacions Unides (VNU)**.

Acord o compromís de voluntariat

La incorporació dels voluntaris a les organitzacions s'ha **de formalitzar per escrit** mitjançant el corresponent acord o **compromís de voluntariat**.

Aquest compromís ha tenir el següent: contingut:

1. La descripció del tipus de **tasca** i el contingut de les **funcions** que el voluntari ha de desenvolupar.
2. El temps de **dedicació** i **l'horari** establerts.
3. El fet de **l'acceptació** lliure i voluntària de la tasca que ha de realitzar.
4. L'enumeració dels **drets i deures** que corresponen a les dues parts.
5. El **procés de formació** que es requereixi per al compliment de les seves funcions.
6. La **durada** del compromís.
7. Les condicions i la forma de finalització del compromís i de la **desvinculació** per les dues parts.

Tot i que cada entitat ha de poder elaborar el seu propi full de compromís atenent el detall dels seus programes de voluntariat, al darrer apartat d'aquest document s'hi adjunta un **model de compromís de voluntariat**.

Llibre o registre dels voluntaris

La llei estatal del voluntariat estableix l'obligació per part de les entitats de portar un registre amb les altes i les baixes dels voluntaris.

En aquest sentit, la llei 4/2008, del Llibre tercer del Codi civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques, estableix que totes aquelles entitats dins de les quals "col·laborin persones en règim de voluntariat han de portar **un llibre o un registre amb una relació actualitzada dels voluntaris**".

La llei 4/2008 no detalla excessivament quin ha de ser el contingut d'aquest llibre o registre però sí indica que si més no "ha de contenir una descripció mínima de la **tasca** que fan i de llur **capacitació** específica, si en tenen".

Cal tenir en compte que al tractar-se de dades personals que formen part d'un fitxer, aquest està subjecte a la **normativa de protecció de dades personals**.

Contractació assegurances

Pel que fa a les assegurances destacarem **dues normatives** que resulten d'aplicació a les entitats catalanes. D'una banda la **lleí estatal 6/1996, de 15 de gener, del Voluntariat** i d'altra, la **Carta del Voluntariat de Catalunya** (Resolució del Parlament de Catalunya 98/V, de 29 de maig de 1996).

També cal esmentar el **Decret 333/2002**, de 19 de novembre de modificació d'altres decrets en matèria d'obligatorietat de contractació de determinades cobertures d'assegurances.

Quines assegurances han de contractar les entitats amb relació al seu voluntariat?

En primer lloc, pel que fa referència a la normativa estatal, la llei 6/1996 regula com un dret del voluntari, el fet d'**ésser assegurat contra els riscos d'accident i malaltia** derivats directament de l'exercici de l'activitat voluntària, amb les característiques i pels capitals assegurats que s'estableixin reglamentàriament.

Per la seva banda, la Carta del Voluntariat de Catalunya estableix com a dret del voluntari el fet d'**ésser cobert dels riscos derivats de l'activitat que du a terme com a voluntari i dels danys que, involuntàriament, podria causar a tercers per raó de la seva activitat**.

Aquests drets dels voluntaris comporten a la pràctica per a les entitats catalanes una doble obligació en relació amb les assegurances: la de disposar d'una **assegurança d'accidents** i d'una altra de **responsabilitat civil**.

Ni la Carta del Voluntariat de Catalunya ni la llei 6/1996 concreten quines han de ser les cobertures i els capitals que han de contractar les entitats. És cert que la normativa estatal fa esment al fet que els capitals i cobertures es determinaran reglamentàriament, però tot i que ja han transcorregut 15 anys des de l'entrada en vigor d'aquesta llei, encara no s'ha desenvolupat el reglament al qual fa referència.

Així les coses, **les entitats hauran de valorar si existeix alguna normativa específica que els resulti d'aplicació en funció de la seva activitat**.

Com a exemple, les entitats de lleure, les AMPA, les associacions del voluntariat de protecció civil, les federacions esportives o els grups de foc, entre d'altres, **tenen regulació específica** que estableix obligacions concretes a l'hora de la contractació de les assegurances de l'entitat.

També caldrà valorar si existeix alguna regulació o normativa que ens hi obligui, com per exemple, la llei

11/2009 de regulació d'espectacles públics i activitats recreatives.

Quins aspectes s'han de valorar a l'hora de contractar les assegurances?

A l'hora de decidir contractar una assegurança per als voluntaris de l'entitat, cal valorar -a més del preu- d'altres aspectes que resulten rellevants a l'hora de la seva gestió.

1. Període de cobertura:

És el temps que va des de la data d'efecte de la pòlissa i la del seu venciment. Moltes entitats prefereixen que el període de cobertura coincideixi amb l'any natural per ajustar-lo a l'exercici econòmic de l'entitat però n'hi ha d'altres que prefereixen que el període de cobertura sigui el mateix que el del projecte al qual es vincula. En tot cas, són dades que cal tenir present de cara a la seva possible renovació.

2. Cobertures i capitals:

Cal valorar quines són les cobertures que s'estan contractant (assistència sanitària, invalidesa, responsabilitat civil,...) i la suma assegurada, és a dir, la quantia fixada en cadascuna de les partides de la pòlissa i que és el límit màxim de la indemnització així com els límits que es puguin establir. Habitualment, i per a l'ús que fan les entitats d'aquest tipus d'assegurances, és important tenir sumes assegurades elevades en la cobertura d'assistència sanitària i en la de responsabilitat civil.

3. Franquícia:

La franquícia és aquella quantia o aquell percentatge de la suma assegurada que, en cas d'un sinistre, es deduirà de la indemnització i que, per tant, haurà d'assumir l'entitat. És molt habitual que s'estableixi una franquícia. Des del punt de vista de la companyia d'assegurances serveix per evitar haver de tramitar molts sinistres de poca quantia i des del punt de vista de l'entitat, l'únic avantatge que en té és el d'abaratir els costos de l'assegurança.

4. Actualització i gestió de l'assegurança:

En funció del tipus d'entitat i del seu funcionament, en ocasions resulta cabdal el sistema que la companyia hagi fixat per contractar l'assegurança o per realitzar les seves regularitzacions. Són dues les maneres que hi ha de comunicar les dades dels voluntaris en funció de com s'hagi pactat amb la companyia d'assegurances:

- **Comunicació amb llistat dels voluntaris amb nom, cognoms, DNI** i en alguns casos la data de naixement. Amb caràcter general, aquests llistats s'han d'anar actualitzant a mesura que es vagin produint canvis i comunicar-lo cada vegada a la companyia d'assegurances.
- **Comunicació només del nombre de voluntaris, sense cap llistat.** En aquest cas, l'única dada que es comunica a la companyia és el nombre de places de voluntariat de què disposa l'entitat. Aquest sistema simplifica molt la gestió en aquelles entitats més petites i també en aquelles que tenen molt moviment d'altres i baixes de voluntaris.

Cens d'entitats del voluntariat de Catalunya

És una mesura de foment que dona reconeixement públic a les entitats de voluntariat i que permet disposar d'una informació pública actualitzada i actualitzable de les entitats de voluntariat de Catalunya.

Aquest cens depèn de la **Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària** i vol ser una **mesura de foment del voluntariat** i es concep com una garantia de qualitat en tant que qualsevol de les entitats que s'inclouen estaran sotmeses a la normativa vigent aplicable a cada àmbit, i al corrent de les seves obligacions com a entitat de voluntariat.

Poden censar-se totes les entitats sense ànim de lucre o bé un grup organitzat a qui una altra organització delegui formalment la personalitat jurídica, que compti amb voluntaris per a la realització de les seves activitats principals de forma estable, i:

- Que disposin d'un **projecte de voluntariat** que garanteixi que la relació entre entitat i voluntaris s'ajusta a la Carta del voluntariat de Catalunya.
- **Que la seva activitat es desenvolupi d'acord amb les diferents normatives** i legislació de tipus sectorial que li siguin aplicables segons el seu àmbit d'actuació (serveis socials, joventut, cultura, ADF, etc.).
- **Que desenvolupi la seva acció en un o més àmbits d'actuació del voluntariat:** social, cultural, mediambiental, participació ciutadana/civisme, promoció de col·lectius, drets humans, cooperació internacional, emergència i socors, desenvolupament socioeconòmic, lleure i suport a l'associacionisme.

Entre els avantatges que suposa formar part del Cens destaquen:

- Accedir a informació relacionada amb el voluntariat.
- Donar-se a conèixer com a entitat de voluntariat a dins Xarxanet.org (Xarxa d'Entitats de Voluntariat de Catalunya) .
- Trobar voluntaris a través del Servei Català del Voluntariat.
- Participar en diferents convocatòries i subvencions que exigeixen com a requisit el fet de formar part del Cens.

El projecte de voluntariat

El projecte de voluntariat és un document fonamental que servirà per poder explicar què s'espera del voluntari per part de l'associació. És pot definir com **aquell document escrit que recull les finalitats i els plantejaments amb els quals el voluntariat de l'entitat s'estructura, es gestiona i funciona.** El projecte de voluntariat suposa la sistematització de les reflexions que fonamenten el sentit de fons de l'acció voluntària a l'entitat.

El voluntariat actua sempre des d'una organització que dóna coherència i sentit a la tasca; el voluntari no actua aïlladament. Aquesta organització emmarca el voluntariat dins el seu projecte i li ha de garantir que comptarà amb tota l'ajuda i amb tots els mitjans necessaris per poder desenvolupar la seva tasca.

És important que el voluntari pugui disposar d'una còpia o, si més no, d'un resum del projecte de voluntariat de l'organització.

El projecte de voluntariat té un enfocament general i es diferencia dels programes d'actuacions concretes i de serveis que ofereix l'entitat, tot i que hi ha d'estar estretament vinculat.

De cara a l'elaboració del projecte cal tenir en compte alguns apartats concrets:

- **Justificació**
L'entitat ha de poder explicar quina és la seva política envers el voluntariat, és a dir, quin és el sentit que té el voluntariat dins de l'organització i quin és el valor afegit que hi aporta. L'entitat ha de poder explicar perquè necessita el voluntariat i com es relaciona amb la missió i els valors de l'organització.
- **Definició**
L'entitat ha de determinar quin és el rol d'aquest col·lectiu i quin és el perfil de voluntari que necessita, i quines característiques ha de tenir. Cal definir quines

són les tasques que poden portar a terme els voluntaris i quins requisits ha de tenir per poder portar-les a terme: habilitats, coneixements, dedicació mínima,...

- **Incorporació i acollida**
Cal especificar quines seran les vies de captació i com serà l'acollida i la incorporació del voluntariat a l'entitat.
- **Gestió**
L'entitat s'ha de plantejar quines accions portarà a terme envers el voluntari durant el desenvolupament de la seva col·laboració. S'ha de definir si hi ha un responsable que s'encarregui la seva coordinació, que pugui planificar les seves diferents etapes i el seguiment de les seves tasques. Cal preveure les **dificultats de coordinar personal** remunerat amb personal voluntari i com poder motivar i fidelitzar el voluntariat. S'ha de tenir en compte també una realitat i és que la **gestió del voluntariat té un cost** tant pel que fa als recursos humans com pels recursos econòmics que s'han de destinar i que per tant, s'ha de poder preveure i tenir en compte a l'hora de preparar el projecte.
- **Drets dels voluntaris**
El projecte ha de recollir els drets i deures dels voluntaris respecte de les entitats que al mateix temps representen els drets i deures per a les entitats respecte dels seus voluntaris.
- **Participació i Reconeixement**
Cal definir quins són els elements de participació i comunicar-los, definir quin espai tindrà el voluntariat i les accions destinades a valorar la seva tasca. En aquest sentit, l'article 321-4 del llibre tercer del Codi civil de Catalunya obliga aquelles associacions en què col·laboren voluntaris a que als seus estatuts es regulin de forma expressa quins són els mecanismes de participació dels voluntaris dins de l'organització. La participació dels voluntaris dins de l'organització ha de ser una prioritat en la

mesura en què ajuda a millorar la seva motivació, la seva integració i implicació.

- **Pla de formació**

La formació dels voluntaris és, a més d'un dret recollit en la Carta del voluntariat, una eina de motivació. La formació és també un recurs de l'entitat per aconseguir els seus objectius, perquè a través de la formació es pot aconseguir que la tasca dels voluntaris s'optimitzi.

L'entitat ha d'establir quin és l'**itinerari formatiu més adequat** que han de seguir els seus voluntaris a l'hora de plantejar-se el seu Pla de formació.

Reptes del Voluntariat

A partir de l'estudi de la situació actual de l'associacionisme i del voluntariat es pot fer un diagnòstic i determinar quins són aquells reptes que s'han de poder afrontar.

Dins del document de l'**Estrategia Estatal del Voluntariado 2010-2014**, per exemple, es recullen i identifiquen quatre reptes de cara al futur desenvolupament del voluntariat:

1. Incrementar la capacitat de transformació social i participació activa del voluntariat.
2. Millorar el coneixement del voluntariat.
3. Ampliar els marges de sostenibilitat de les entitats voluntàries i del Tercer sector en el seu conjunt.
4. Millorar la gestió del cicle de l'acció voluntària.

Per la seva banda, el **Pla Nacional de l'Associacionisme i el Voluntariat de Catalunya de l'any 2008** detecta diversos reptes que cal poder afrontar i els agrupa en tres categories, depenent de si es refereixen a les persones, a les entitats o a la societat.

Reptes referents a les persones

Els principals reptes relacionats amb l'acció voluntària entesa com a persones que participen lliurement a través de les entitats són:

- La **formació**, com a eina per garantir el màxim de qualitat en les accions que es duen a terme.
- La **captació, incorporació i fidelització** de les persones a les associacions i altres entitats. S'ha de facilitar que les persones voluntàries participin a les entitats després d'un bon procés de captació i que es desenvolupi una incorporació adequada que permeti la fidelització de les persones voluntàries.
- La **promoció i el reconeixement** de les persones voluntàries.
- **Definició de les tipologies i dels perfils** de les persones voluntàries per poder gestionar millor les necessitats de cada perfil.

Reptes referents a les entitats

Els principals reptes relacionats amb les entitats i la seva consolidació són:

1. **El finançament de les entitats.** Cal veure com es pot millorar la tresoreria, com es poden diversificar les fonts de recursos o com es poden aconseguir programes plurianuals de finançament.
2. **La cooperació i el treball en xarxa**, que ha d'ajudar a millorar l'impacte de les entitats a la societat.
3. **La relació entre les persones voluntàries i les remunerades** al si de les entitats.
4. La **participació** del voluntariat a les entitats.
5. **Les estructures organitzatives i els òrgans de govern de les entitats.** Cal consolidar els òrgans de govern de les entitats i clarificar les diferents estructures que hi existeixin.
6. **La rendició de comptes, la transparència i la comunicació**, que són imprescindibles per tenir impacte i per estar legitimades en la seva acció.
7. **La gestió dels equips humans** per fer possible unes condicions contractuals i salarials adequades, i fer-ho compatible amb la viabilitat de les entitats.

8. **Incidència política de les entitats** que, en aquest sentit, han d'ésser capaces d'elaborar un discurs propi.
9. **Relacions entre empreses, Administració i entitats** per augmentar l'impacte
10. Criteris de **qualitat** i d'avaluació en el desenvolupament de les accions.

Reptes referents a la societat

Els reptes relacionats amb l'impacte per a la millora de la convivència i la millora social són:

- L'equitat i la justícia social.
- El paper dels valors a la comunitat com eina per la millora social.
- El foment de la convivència.
- Les noves necessitats emergents.
- L'enfortiment de la democràcia participativa a través de la participació i el voluntariat.

Any Europeu del Voluntariat

La Unió Europea mitjançant Decisió del Consell 2010/37/CE, de 27 de novembre de 2009, va designar l'any 2011 como l'Any Europeu de les Activitats de Voluntariat que fomentin una Ciutadania Activa, amb els següents **objectius**:

- Eliminar els obstacles al voluntariat a la UE.
- Donar mitjans a les organitzacions de voluntaris i millorar la qualitat del voluntariat.
- Recompensar i reconèixer la feina dels voluntaris.
- Augmentar la consciència del valor i la importància del voluntariat.

Per la seva banda, l'ONU decideix en 2008 celebrar també durant l'any 2011, el desè aniversari de l'Any Internacional dels Voluntaris o "AIV+10".

L'Any Europeu del Voluntariat (Any Europeu de les Activitats de Voluntariat que Fomentin una Ciutadania Activa) ofereix una oportunitat a l'UE de fomentar-lo i de destacar la seva importància.

Així, la comunicació de la Comissió comença dient que "**el voluntariat crea capital social i humà**" i "posa en pràctica els valors fonamentals de justícia, solidaritat, inclusió i ciutadania sobre els quals està fundada Europa".

En aquest sentit, la Comissió realitza entre d'altres, les següents **propostes**:

1. Els estats membres de la UE han d'establir **incentius** per recolzar el desenvolupament del voluntariat.
2. La creació d'un **Cos Voluntari Europeu d'Ajuda Humanitària durant el 2012**.
3. Els programes de finançament de la UE estaran més adreçats als voluntaris i al **foment del voluntariat transfronterer**.
4. També proposa **reconèixer l'aprenentatge no formal i informal i les competències** adquirides durant l'exercici del voluntariat.

Amb relació a la darrera proposta, cal destacar que durant aquest any 2011, els ministres de Treball i Assumptes Socials de la UE han proposat a Brussel·les que **les activitats de voluntariat estiguin reconegudes com a formació o experiència laboral**.

La proposta consisteix en el fet que les activitats voluntàries siguin **reconegudes a fi d'ajudar a crear currículum i augmentar les possibilitats de trobar feina** a qui en participi, i la seva finalitat és la d'incidir en la visibilitat i reconeixement d'aquestes tasques i tractar-les com una via d'accés al coneixement informal que contribueix a desenvolupar noves habilitats i competències.

Model de document de compromís entre l'entitat i el voluntari

Espai per al logotip / dades de l'entitat

REUNITS
A (Ciutat), (Data)

_____, major d'edat, amb DNI núm. _____, com a (esmentar el càrrec: president, administrador,...) _____ i en representació de l'entitat (associació, fundació, altres) sense afany de lucre _____, domiciliada a _____, carrer _____, i enregistrada amb el núm. _____ en el Registre corresponent (d'associacions, de fundacions).

_____, major d'edat (si fos menor d'edat o sotmès a tutela, han de figurar també els pares o tutor i el seu consentiment), amb el DNI núm. _____, i domiciliat a _____.

Amb el present document, i d'acord amb el que disposa l'article 1.3.d del vigent Estatut dels Treballadors, estableixen el següent

COMPROMÍS DE VOLUNTARIAT

I (voluntari) _____ s'ofereix a realitzar, dins el marc i en favor de l'entitat sense afany de lucre (nom de l'entitat) _____ que l'accepta, una prestació voluntària, lliure i altruista en _____, sense cap mena de contraprestació econòmica, en benefici de tercers i per a la millora de llur qualitat de vida, sense que aquesta actuació pugui perjudicar les obligacions principals o privades del voluntari.

L'anomenada prestació s'executarà en el període que comprèn de _____ a _____, i es dedicarà exclusivament a les tasques següents:

- a. (especificació bastant o prou exacta, amb l'expressió al final de totes que "no substitueixen els llocs de treball estables per a la prestació de serveis").
- b. ...
- c. ...
- d. ...

II Drets de la persona voluntària

- 1- Conèixer els drets que es desprenguin dels estatuts i els reglaments de la institució
- 2- Respectar el compromís adquirit per l'entitat.
- 3- Poder acreditar suficientment la capacitació davant de tercers, de l'entitat i dels beneficiaris.
- 4- Seguir un procés de formació permanent necessari per mantenir la qualitat dels serveis.
- 5- Gaudir d'una assegurança contra qualsevol risc que pugui representar la prestació voluntària de serveis cívics i socials, tant a la seva persona com a tercers.
- 6- Ser compensat per les despeses que suposi la prestació de serveis voluntaris.
- 7- Protestar i ser escoltat.
- 8- Participar en la presa de decisions que l'afectin per efectuar l'acció voluntària.
- 9- Gaudir d'un tracte igual a la resta de voluntaris i de professionals remunerats de l'entitat.

III Deures de la persona voluntària

- 1- Complir amb el compromís adquirit.
- 2- Rebutjar qualsevol contraprestació material que pugui rebre per part del beneficiari o d'altres persones.
- 3- Mantenir en la confidencialitat les informacions que pugui obtenir del beneficiari o d'altres persones.
- 4- Informar l'entitat, el seu cap, etc., de qualsevol incidència que succeeixi.

IV Finalització del compromís

El compromís de voluntariat finalitzarà:

- a. Per l'acabament del termini concertat.
- b. Per incompliment manifest de qualsevol part dels seus deures.
- c. Per impossibilitat de compliment de la tasca o de les tasques ofertes.
- d. Per extinció de l'entitat.

Signatures de la persona que representa l'entitat i signatura de la persona voluntària.